

Sygn. akt I PSK 112/21

POSTANOWIENIE

Dnia 30 września 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Maciej Pacuda

w sprawie z powództwa T.W.
przeciwko P. Spółce Akcyjnej w K.
o zadośćuczynienie,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 30 września 2021 r.,
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i
Ubezpieczeń Społecznych w K.
z dnia 20 lutego 2020 r., sygn. akt X Pa (...),

- 1) odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania,**
- 2) przyznaje adwokatowi M.K. od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w K. kwotę 1800 (jeden tysiąc osiemset) złotych tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w postępowaniu kasacyjnym,**
- 3) nie obciąża powódki kosztami postępowania kasacyjnego pozwanej.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K. wyrokiem z dnia 20 lutego 2020 r. oddalił apelację wniesioną przez powódkę T.W. od wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 22 lutego 2019 r., oddalającego powództwo o zasądzenie na rzecz powódki od pozwanej P. Spółki Akcyjnej w K. kwoty 25.000 zł tytułem zadośćuczynienia za doznaną krzywdę.

Powódka T.W. wniosła do Sądu Najwyższego skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego z dnia 20 lutego 2020 r., zaskarżając ten wyrok w całości i zarzucając mu naruszenie prawa materialnego, to jest art. 6 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., a także naruszenie przepisów postępowania, to jest art. 217 § 2 k.p.c. w związku z art. 227 k.p.c., art. 278 § 1 k.p.c. oraz art. 382 k.p.c.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca powołała się na występowanie w sprawie istotne zagadnienie prawne polegające na konieczności udzielenia przez Sąd Najwyższy odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób kształtuje się rozkład ciężaru dowodu wynikający z art. 6 k.c. w związku z art. 361 § 1 k.c. w sytuacji, w której u strony w wyniku pracy w szkodliwych warunkach wystąpił uszczerbek na zdrowiu mogący zapoczątkować łańcuch niepożądanych skutków w jej zdrowiu, a jednocześnie strona nie jest w stanie ze stuprocentową pewnością wykazać związku przyczynowo - skutkowego pomiędzy przyczyną a ogniwami łańcucha wyżej wymienionych skutków?

Wskazany przez skarżącą problem prawny ma, jej zdaniem, istotne znaczenie, ponieważ w świetle obecnej wiedzy medycznej nie zawsze możliwe jest stwierdzenie w sposób pewny i wyłączny, że szkoda wynika z pierwotnej przyczyny, ale niemożliwe jest także jednoznaczne wykluczenie tej tezy. Jak wynika jednak z licznych orzeczeń Sądu Najwyższego wydanych na gruncie spraw o błąd medyczny, w tego typu okolicznościach powinna znaleźć zastosowanie wypracowana w orzecznictwie konstrukcja tzw. dowodu *prima facie* - polegająca na ograniczeniu obowiązku strony powodowej do wykazania prawdopodobieństwa istnienia prawdopodobnego związku przyczynowego pomiędzy skutkiem a pierwotną przyczyną. Konstrukcja tego dowodu opiera się zaś na możliwości wywodzenia wniosków o faktach, które są istotne dla sprawy już z samego wysokiego prawdopodobieństwa zaistnienia tychże faktów. Koncepcja ta przenosi jednocześnie na stronę pozwaną ciężar dowiedzenia hipotez konkurencyjnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1),

istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4). Wypada również dodać, iż zgodnie z art. 398⁴ § 2 k.p.c., określającym wymogi formalne skargi kasacyjnej, skarga kasacyjna powinna zawierać wniosek o przyjęcie do rozpoznania i jego uzasadnienie. Należy zatem stwierdzić, że wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania powinien wskazywać, że zachodzi przynajmniej jedna z okoliczności wymienionych w powołanym wcześniej art. 398⁹ § 1 k.p.c., a jego uzasadnienie winno zawierać argumenty świadczące o tym, że rzeczywiście, biorąc pod uwagę sformułowane w ustawie kryteria, istnieje potrzeba rozpoznania skargi przez Sąd Najwyższy. Skarga kasacyjna nie jest bowiem (kolejnym) środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, z uwagi na przeważający w jej charakterze element interesu publicznego. Służy ona kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia.

Wypada również przypomnieć, że w przypadku powoływania się na występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego, w uzasadnieniu wniosku (sporządzonym odrębnie od uzasadnienia podstaw kasacyjnych) winno zostać sformułowane zagadnienie prawne oraz przedstawione argumenty prawne, które wykażą możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Zgodnie ze stanowiskiem jednolicie wyrażanym w judykaturze, oznacza to w praktyce, że zagadnienie prawne musi odpowiadać określonym wymaganiom, a mianowicie: 1) być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1996 r., II UR 5/96, OSNAPiUS 1997 nr 3, poz. 39 i postanowienie z dnia 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01, LEX nr 52571), 2) być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, by umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, nie sprowadzającej się do samej subsumcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 15 października 2002 r., III CZP 66/02, LEX nr 57240; z dnia 22 października 2002 r., III CZP 64/02, LEX nr 77033 i z dnia 5 grudnia 2008 r.,

III CZP 119/08, LEX nr 478179), 3) pozostawać w związku z rozpoznawaną sprawą i 4) dotyczyć zagadnienia budzącego rzeczywiście istotne (a zatem poważne) wątpliwości. Istotność zagadnienia prawnego konkretyzuje się zaś w tym, że w danej sprawie występuje zagadnienie prawne mające znaczenie dla rozwoju prawa lub znaczenie precedensowe dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw. Twierdzenie o występowaniu istotnego zagadnienia prawnego jest uzasadnione tylko wtedy, kiedy przedstawiony problem prawny nie został jeszcze rozstrzygnięty przez Sąd Najwyższy lub kiedy istnieją rozbieżne poglądy w tym zakresie, wynikające z odmiennej wykładni przepisów konstruujących to zagadnienie (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 10 marca 2010 r., II UK 363/09, LEX nr 577467, czy też z dnia 12 marca 2010 r., II UK 400/09, LEX nr 577468).

Zdaniem Sądu Najwyższego, przedstawiony przez skarżącą problem nie spełnia wyżej określonych kryteriów przede wszystkim z tej przyczyny, że został on już wyjaśniony w dotychczasowym orzecznictwie, w którym za utrwalony należy uznać pogląd, w myśl którego dowód *prima facie* znajduje zastosowanie wówczas, gdy w świetle dużych trudności w zgromadzeniu dowodów bezpośrednich zasady doświadczenia życiowego nakazują wysnuć odpowiedni wniosek w zakresie istnienia związku przyczynowego. Wówczas to właśnie „*res ipsa loquitur*”, to znaczy rzecz mówi sama za siebie i nie sposób zanegować rysującej się logicznie hipotezy istnienia tego związku.

Wymaga też podkreślenia, że obecnie w orzecznictwie europejskim dowód ten znajduje zastosowanie przede wszystkim do odpowiedzialności za szkody wyrządzone pacjentom przez lekarzy, także w szerszym zakresie: szkód doznanych przez pacjentów w zakładach leczniczych w związku z nieprawidłowym przebiegiem bądź organizacją leczenia (procesów zwanych dalej „lekarskimi”), ale również za szkody wyrządzone pracodawcom przez pracowników, przez ruch kolei, przez pojazdy mechaniczne, za szkody wyrządzone klientom przez prawników, coraz szerzej w procesach *wrongful birth* (zob. E. Jaworska Góral, Dowód *prima facie*, Przegląd Sądowy 2010 nr 11-12, s. 159-166). Nie ma jednak żadnych podstaw do twierdzenia, że w wymienionych sprawach na stronie powodowej nie ciąży obowiązek wykazania wszystkich przesłanek odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego, w tym związku przyczynowego. Biorąc wszakże pod

uwagę, że w tego rodzaju procesach wykazywanie przez powoda wszystkich etapów związku przyczynowego pomiędzy zdarzeniem wskazywanym jako sprawcze a szkodą może być nader utrudnione, a nawet niemożliwe, orzecznictwo dopuściło tzw. dowód *prima facie* oparty na konstrukcji domniemań faktycznych (art. 231 k.p.c.), co wymaga wykazania wysokiego prawdopodobieństwa istnienia pierwszego i kolejnych zdarzeń sprawczych, pozwalających traktować je jako oczywiste. Związek przyczynowy między zachowaniem pozwanego a szkodą, (...) nie musi być zatem ustalony w sposób pewny, wystarczy wysoki stopień prawdopodobieństwa istnienia takiego związku, a w przypadku wielości możliwych przyczyn – przeważające prawdopodobieństwo związku przyczynowego szkody z jedną z tych przyczyn. Wskazany dowód jest więc dowodem pośrednim, który nie zmienia rozkładu ciężaru dowodu. Domniemanie faktyczne może być zaś podstawą ustaleń o tyle tylko, o ile stanowi wniosek logiczny z prawidłowo ustalonych faktów stanowiących jego przesłankę i wchodzi w rachubę tylko w braku bezpośrednich środków dowodowych (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 lutego 2014 r., V CSK 140/13, LEX nr 1458681 i powołane tam orzecznictwo).

Gdyby zatem nawet przyjąć, że w okolicznościach faktycznych niniejszej sprawy powinna być zastosowana konstrukcja dowodu *prima facie*, to skarżąca korzystałaby jedynie z ułatwienia dowodowego w zakresie ustalenia istnienia związku przyczynowego, co i tak nie zwalniałoby jej od wykazania, że jej obecny stan zdrowia pozostaje w związku z pracą u pozwanej. Tymczasem z ustaleń faktycznych poczynionych w sprawie przez Sądy *meriti* między innymi na podstawie wniosków sformułowanych w opiniach biegłych sądowych z zakresu toksykologii i chemii oraz medycyny wynika, że praca wykonywana przez skarżącą u pozwanej odbywała się jedynie w warunkach potencjalnego (deklarowanego przez samą skarżącą) narażenia na rtęć, a ocena stanu jej zdrowia nie wykazała schorzeń neurologicznych, podczas gdy to właśnie ośrodkowy układ nerwowy jest narządem krytycznym dla toksyczności narządowej rtęci. Co więcej, stwierdzone w organizmie skarżącej stężenie rtęci nie odbiegało znacząco od górnej normy, a od zakończenia przez nią świadczenia pracy u pozwanej minęło 25 lat.

Wymaga natomiast podkreślenia, że w myśl art. 398¹³ § 2 k.p.c., ustalenia faktyczne stanowiące podstawę zaskarżonego orzeczenia są wiążące dla Sądu

Najwyższego w postępowaniu kasacyjnym, co oznacza, że w przypadku poddania skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu Sąd ten musiałby uwzględnić owe ustalenia w ramach rozpatrywania podniesionych w skardze zarzutów naruszenia prawa materialnego.

Kierując się przedstawionymi motywami, Sąd Najwyższy doszedł do przekonania, że skarżąca nie wykazała potrzeby poddania jej skargi kasacyjnej merytorycznemu rozpoznaniu. Dlatego, opierając się na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., orzekł jak w sentencji postanowienia. W odniesieniu do kosztów nieopłaconej pomocy prawnej Sąd Najwyższy orzekł z kolei na podstawie art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. oraz § 4 ust. 2 i 3, § 15 ust. 2 i § 16 ust. 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu, a na podstawie art. 102 k.p.c., nie obciążył skarżącej kosztami postępowania kasacyjnego, przyjmując, że w sprawie zachodzi szczególny przypadek, o którym mowa w tym przepisie.

as